

Sigorta şirketleri ve emeklilik yatırım fonlarındaki kambiyo gider vergisi bilmecesi

Merih Tümkaya

Yaklaşık 11 yıldır kambiyo (döviz) satış muamelelerine ilişkin BSMV (banka ve sigorta muameleleri vergisi ya da kambiyo gider vergisi) oranı yüzde sıfır olarak uygulanmaktayken, 15 Mayıs 2019 tarihinde bu oran önce bir Cumhurbaşkanı Kararı'yla binde 1 olarak belirlenmiş, daha sonra 7194 sayılı Kanun ile binde 2'ye çıkarılmıştı. 24 Mayıs 2020 tarihinde yine bir Cumhurbaşkanı Kararı'yla yüzde 1'e yükseltilmiş, sonra bu oran 30 Eylül 2020 tarihinde tekrar binde 2'ye düşürülmüştü. Bu uygulamanın istisnaları olarak da bazı işlemlerde hesaplanması gereken BSMV'nin oranı binde 0 (sıfır) olarak belirlenmişti.

BSMV oranlarının belirlendiği söz konusu Cumhurbaşkanı Kararlarında, bankalar ve yetkili müesseselerin kendi aralarında veya birbirlerine yaptıkları kambiyo satışları için yukarıdaki oran yüzde sıfır olarak belirlenmiştir. Ancak bu belirleme haricinde bu konuda Cumhurbaşkanı Kararlarının hiçbirinde ya da 7194 sayılı Kanun'da bankerler ya da sigorta şirketleri için ayrı bir belirleme yapılmamıştır. Dolayısıyla sigorta şirketleri ve yatırım fonlarının kambiyo gider vergisi mükellefiyetlerinin genel düzenlemeler çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Emeklilik yatırım fonlarının kambiyo gider vergisi mükellefiyeti

Yatırım fonları tüzel kişiliği bulunmayan mal varlıklarıdır. Ancak tüzel kişiliği olmamasına rağmen bu fonlar vergi uygulamalarında tüzel kişiliği haiz bir sermaye şirketi kabul edilmektedirler. Dolayısıyla yatırım fonları diğer sermaye şirketleri gibi vergi mükellefidirler.

90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye göre Gider Vergileri Kanunu'nun 28. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen muamele ve hizmetlerden herhangi birini esas işgal konusu olarak yapanlar Gider Vergileri Kanunu uygulanmasında banker sayılmaktadırlar.

Emeklilik yatırım fonları ve menkul kıymet yatırım fonları Sermaye Piyasası Kanunu'nun verdiği yetki ve izin çerçevesinde, Gider Vergileri Kanunu'nun 28. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen muamele ve hizmetlerden olan menkul kıymetlere ilişkin işlemleri esas işgal konusu olarak yaptıklarından, bu fonlar Gider Vergileri Kanunu uygulamasında banker kabul edilmektedirler. Bu nedenle banker olarak kabul edilen söz konusu fonların bu işlemleri BSMV'ye tabidir. Bankerlerin gerçekleştirdikleri diğer işlemler ise KDV'ye tabi bulunmaktadır.

Gider Vergileri Kanunu'nun 29/t maddesi uyarınca, emeklilik yatırım fonlarının para ve sermaye piyasalarında yaptıkları işlemler nedeniyle elde ettikleri paralar BSMV'den istisnadır.

Dolayısıyla uygulamada bu fonlar, gerçekleştirdikleri belli muamelelerden dolayı BSMV mükellefi olmakla birlikte, BSMV'ye tabi olan ancak istisna kapsamında olmayan bir işlemi bulunmadığından BSMV hesaplamamaktadırlar. Aynı şekilde bu fonların KDV'ye tabi bir işlemi de bulunmamaktadır.

Bununla birlikte kambiyo alım ve satım muameleleri de özü itibarıyla Gider Vergileri Kanunu kapsamındadır. Ancak bir bankerin gerçekleştirdiği bu işlemin BSMV kapsamında olabilmesi için, bankerin bu işlemleri esas iştiğal konusu olarak yapıyor olması gerekmektedir.

Bu nedenle, Gider Vergileri Kanunu uygulamasında banker kabul edilen emeklilik yatırım fonlarının gerçekleştirdiği kambiyo alım ve satım muamelelerinin BSMV kapsamında olup olmadığının analiz edilebilmesi için fonların bu işlemleri esas iştiğal konusu olarak yapıp yapmadıklarının değerlendirilmesi gerekmektedir.

Emeklilik Yatırım Fonlarının Kuruluş ve Faaliyetlerine ilişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 5. maddesinde, emeklilik yatırım fonlarının fon portföylerinin hangi yatırım araçları ve işlemlerden oluştuğu belirtilmektedir. Söz konusu maddede "kambiyo" fon portföyünü oluşturan bir yatırım aracı ya da işlem olarak sayılmamaktadır. Dolayısıyla, bu fonların, kambiyo alım ve satım muamelelerini esas iştiğal konusu olarak yaptıklarını söylemek zor olacaktır. Bu nedenle bu fonların gerçekleştirdikleri kambiyo alım ve satım muameleleri BSMV kapsamında olmayacaktır.

Nitekim Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından Türkiye Sigortalar Birliği'ne verilen 29.06.2020 tarih ve 70903105-180[29/03-12]-E.72788 sayılı muktezada da benzer bir yaklaşımın sergilendiği görülmektedir.

Sigorta şirketlerinin kambiyo gider vergisi mükellefiyeti

Bankerlerden farklı olarak sigorta şirketlerinin her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine aldıkları paralar BSMV'ye tabidir. Dolayısıyla, sigorta şirketlerinin bir muameleyi esas iştiğal konusu olarak yapıp yapmadığının bir önemi bulunmamaktadır. Örneğin sigorta şirketlerinin gerçekleştirdikleri maddi duran varlık satışları da BSMV kapsamındadır.

Sigorta ve emeklilik şirketlerinin tüm muameleleri BSMV'ye tabi olduğundan, prensip olarak bu şirketlerin gerçekleştirdikleri kambiyo alım ve satım muameleleri de BSMV kapsamında olacaktır.

Bu muamelelerde BSMV hesaplanmaması için bu şirketlerin gerçekleştirdikleri söz konusu muamelelerin BSMV'den istisna tutulduğuna yönelik kanunda bir istisna düzenlemesi bulunması ya da Cumhurbaşkanı Kararı'yla bu işlemlerdeki BSMV oranlarının sıfır olarak belirlenmiş olması gerekmektedir.

Mevcut durumda sigorta şirketlerinin gerçekleştirdikleri bu muameleler için mevzuatımızda yer alan herhangi bir istisna düzenlemesi bulunmadığı gibi, BSMV oranlarının belirlendiği Cumhurbaşkanı Kararlarında da bu işlemlerdeki BSMV oranının sıfır olarak uygulanabileceğine ilişkin bir düzenlemede bulunmamaktadır.

Dolayısıyla sigorta şirketlerinin gerçekleştireceği kambiyo satış işlemlerinin kambiyo gider vergisine tabi tutulması gerektiği yönünde bir sonuç çıkarılabilecektir.

Ancak burada adil olmayan bir durum söz konusudur. Sigorta şirketleri bankalardan gerçekleştirdikleri döviz alımlarında da kambiyo gider vergisi ödemektedirler. Satın aldıkları döviz sonraki bir tarihte sattıklarında da kambiyo gider vergisi öderlerse, her bir döviz alım satım işleminden iki kat vergi ödenmiş olacaktır.

Bankalar ve yetkili müesseselerin bu şekilde bir durumla karşılaşmamaları için, bankalar ve yetkili müesseselerin kendi aralarında veya birbirlerine yaptıkları kambiyo satışlarındaki BSMV oranı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile yüzde 0 (sıfır) olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla bu kurumların gerçekleştirdikleri kambiyo alım ve satım işlemlerinde iki defa kambiyo gider vergisi ödenmemektedir.

Bizce sigorta şirketleri için de benzeri bir düzenlemenin gerçekleştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu yazı, Sigortacı gazetesinin Ekim 2020 sayısında yayınlanmıştır.

Bu makalede yer alan açıklamalar, yazarının konu hakkındaki kişisel görüşünü yansıtmaktadır. Makaledeki bilgi ve açıklamalardan dolayı EY ve/veya Kuzey YMM ve Bağımsız Denetim A.Ş.'ye sorumluluk iddiasında bulunulamaz. Mevzuatın sık değiştirilen ve farklı anlayışlarla yorumlanabilen yapısı nedeniyle, herhangi bir konuda uygulama yapılmadan önce konunun uzmanlarından profesyonel yardım alınmasını tavsiye ederiz.